

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. IX. Nostra sententia de Relatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

Concedimus nisi coacti à Fide. Quapropter ipse P. Suarez id præcisè concedit in actibus liberis Dei, non verò in aliis attributis necessariis, contra P. Vasquez id extendentem, etiam ad omnipotentiam & scientiam necessariam. Quòd si extensio facta à Vasquez est probabilis, idè est, quia reperit in Deo eandem infinitatem. Verum eam difficultatem transferre ad creaturas, omnino est chimericum, & funditus euertens omnem bonam Philosophiam: eodè enim modo ego possem dicere, solam animam rationalem esse hominem intrinsecè, connotando materiam & vnionem, vt purè terminos; ac proinde etiam si anima maneat pereunte vnione, non manere hominem in esse denominationis, manere tamen in esse entitatis, quod est ridiculum; admissa autem doctrinà horum recentiorum, nequit efficaciter impugnari: item, quantitatem esse intrinsecè substantiam, dum connotat carentiam subiecti in quo sit, esse verò accidens, dum connotat subiectum in quo sit: aliæque plura pugnantia apertè cum recta Philosophià, quæ tamen euidenter inferuntur ex impugnata sententià.

40 Adde, neque in ipsis actibus liberis Dei admitti posse huiusmodi connotata, quia antecederent ad illa intelliguntur ipsi actus liberi, etiam in ratione denominationis; sunt enim causæ creaturarum, idè est existit creatura, quia Deus vult illam existere; non è contrario idè est vult Deus, quia illa existit: ergo ante connotata est iam voluntas libera Dei. Quo autem pacto explicandi sint huiusmodi actus liberi, non est nostrum.

Tandem ratione à priori huiusmodi connotata reiciuntur, quia totum non distinguitur ab omnibus suis partibus simul sumptis & vnitis; vnde repugnat, omnes partes simul & vnitas manere & non manere totum; sed omnes partes, & vnio huius totius *similis*, per te saluantur in solà meà albedine, ergo hac manente, manet tota essentia similis; ergo manet simile, siue existat siue non alia albedo. Vnde concludo, ex solà ablatione connotati, quæ est extra essentiam rei, si non amittatur aliqua pars componens illam rem, non posse illud totum, extra cuius essentiam est ea conditio, perire. Et idem dico de ipsa denominatione, quæ est quoddam totum reale, & consequenter in esse etiam denominationis debet habere entitates seu partes quibus componatur.

SECTIO IX.

Nostra sententia de Relatione.

41 RELECTIS igitur his sententiis de connotatis, dicendum est, similitudinem formaliter esse idem cum fundamento & termino; sicut homo formaliter est idem cum animà & corpore, & vnione. Quare Relatio similis, partim est intrinseca fundamento, & partim extrinseca: intrinseca, quatenus dicit ipsum fundamentum, quod sibi intrinsecum est; extrinseca verò, quæ parte dicit ipsum terminum, vt expressè dixit D. Thomas relatus num. 19. Ratio à priori est, quia Petrum esse similem Ioanni in albedine, idem est ac Petrum & Ioannem esse albos, quod formaliter dicit vtriusque albedines; sicut eos esse binarium hominum, formaliter dicit vtrumque.

Dices Primò, Ergo idem est, Petrum esse similem Paulo, & Paulum esse similem Petro. Concedo consequentiam, loquendo de re ipsa: discrimen tamen est in modo concipiendi. Cum enim dico, *Petrus est similis Paulo*, *Petrus* concipitur in recto, *Paulus* verò in obliquo: è contrario verò, quando dico, *Paulus est similis Petro*, *Paulus* concipitur in recto, *Petrus* verò in obliquo, semper tamen vterque concipitur vt pars essentialis similis: sicut quando dico *album*, etiam ipsa albedo concipitur vt pars essentialis albi, licet significetur in obliquo, iuxta dicta in Summulis.

Dices Secundò, Ergo etiam Relatio patris 42 componitur extrinsecè ex ipso filio, quod videtur absurdum. Respondeo, patrem sumi dupliciter: vel vt est causa generans, & vt sic denominatur quidem extrinsecè, à sola tamen generatione, quæ est in filio, quod idem est in aliis causis, quæ denominantur causantes à solà actione existente in effectu, non verò ab ipso effectu, quia hic non est pars causalitatis. Vel sumi posse patrem vt Relatum prædicamentali; & vt sic fateor illum denominari extrinsecè inadæquatè à filio & à generatione, sicut vnum simile denominatur ab alio. Quo modo dixi suprà, probabile esse, etiam in Patre æterno similem duplicem Relationem reperiri (& idem de aliis personis inter se) vnam transcendentalem sibi omnino intrinsecam, eò quòd in diuinis productio actiua, à quæa Relatio provenit, est intrinseca producenti, vt ostendi in materià de Trinitate; alteram prædicamentalem, partim intrinsecam ab ipso Patre provenientem, & partim extrinsecam à Filio desumptam.

Rogabis, an in patre creato generatio, quæ essentialiter inadæquatè constituit patrem, se habeat vt pars paternitatis, seu fundamentum inadæquatum Relationis, an verò se habeat vt vnio partium ipsius Relationis. Quidam recentiores, vt ostenderent, patrem manere physicè in ratione patris etiam transacta generatione, dixerunt, generationem non esse partem Relationis, sed vnionem partium; requisitam tamen intrinsecè & essentialiter ad ipsam Relationem, sicut requiritur, vnio animæ, & corporis ad rationem hominis. Hæc sententia longè abest à 43 connotantium mente, etsi primo aspectu in illos reincidente videatur, dum admittit, posse manere omnes partes paternitatis in esse entitatis, v.g. Petrum & Antonium; & tamen deficere denominationem patris, solum per defectum alicuius connotati, nempe generationis; vt contingeret, casu quo Petrus & Antonius existeret in rerum naturà, neuter tamen alium generasset. Abest, inquam, à connotatis hæc sententia, quia eorum auctores generationem, ex cuius defectu Petrus non dicitur pater, non dicunt, esse aliquid extra paternitatem, imò potiùs dicunt, illam esse vnionem illius totius: asserere autem, non manere totum, ex defectu vnionis, licet maneat omnes partes, non est incidere in connotata; imò potiùs à nemine id potest negari; homo enim ob solam vnionis corruptionem definit. & idem fieret in aliis compositis, etiam si omnes partes manerent, dummodò periret vnio. Nihilominus tamen, licet ex hac parte non incident in connotata, coincidunt tamen quatenus docent, modò dari physicè Relationem patris inter Petrum v.g. &

& Paulum, & eam non dari physicè inter Paulum & Franciscum: etiam si physicè modò nulla sit differentia physica, ratione cuius possit esse hæc diuersitas in denominatione. Respondebis, discrimen esse, quòd inter illos præcesserit generatio, non verò inter hos. Sed contrà, quia generatio præterita modò nihil est physicum magis, quàm si non fuisset, ergo ratione illius nequit modò physicè differre Petrus à Paulo: ergo neque ratione illius potest modò Petrus esse physicè pater, Paulus verò non. Ratio à priori, quia diuersitas in entitate præterita solum potuit causasse de præterito diuersam denominationem, non verò aliquam propriè de præsentis, quæ reuera maneat: sicut si Petrus heri fuisset albus, hodiè verò iam careret albedine, non propterea hodiè esset similis physicè albis, & dissimilis nigris. Confirmatur ex dictis suprà contra connotantes: sicut enim non potest noua denominatio esse sine noua entitate, ita nec diuersa denominatio physica de præsentis sine diuersa entitate physica de præsentis.

Præterea, impropriè hi generationem vocant vnionem: pater enim & filius, licet vnus sit causa alterius, non vniuntur inter se, neque extrinsecè, sicut nec Deus vnitur cum creaturà extrinsecè, licet sit causa creaturæ. Verum quantum ad hoc quæstio est de nomine.

Denique, hæc sententia nequaquam assequitur quod conatur, licet ei concedamus, generationem esse vnionem: tam enim implicat, manere physicè aliquod totum, non manente physicè vnione, quàm non manente physicè aliqua parte, neque enim minus essentialiter requiritur vnio ad rationem totius, quàm quælibet pars; ergo non minus repugnat, manere physicè paternitatem sine generatione, si hæc sit vnio, quàm repugnet, si hæc esset pars. Dices, id verum esse in totis intrinsecis, non verò in extrinsecis. Sed contrà Primò, quia hæc differentia gratis omnino fingitur. Contrà Secundò, quia aliud est totum physicum et si extrinsecum, aliud verò totum morale: totum quidem physicum et si extrinsecum necessariò requirit partes physicas, & vnionem physicam, licet extrinsecam; totum verò morale solum petit vnionem, vel partem moraliter manentem. Sicut licet exercitus sit totum extrinsecum ex pluribus hominibus extrinsecè vnitis, & partes illius sint solum ipsi homines; repugnat tamen, quantumuis physicè maneant omnes homines qui eum exercitum componebant, illum physicè manere ablata vnione seu adunatione illorum hominum inter se. Ergo etiam in totis extrinsecis, ad hoc vt physicè maneant, non solum requiritur physicè manere partes omnes, sed etiam illarum vnionem. Ratio à priori, quia sicut totum vt totum dicit vnionem, ita totum physicum dicit vnionem physicam, totum autem morale vnionem moralem: neque potest assignari ratio sufficiens, cur potius ad totum physicum requirantur partes physica, quàm vnio physica; cum hæc, vt diximus, non sit minus essentialis toti, quàm sit ipsa pars. Confirmatur hoc, quod est esse patrem physicè, est physicè habere paternitatem; habere autem physicè paternitatem, est physicè esse vnitum paternitati: sed nequit physicè esse vnitum sine vnione physica, ergo neque sine illà

habere poterit physicè paternitatem; ergo nec esse physicè pater sine generatione physica existente, etiam si hæc solum sit vnio.

Ad argumentum ergo horum recentiorum respondeo, denominationem patris non esse omnino physicam transactà generatione, sed partim physicam, partim moralem: physicam, quatenus requirit aliquam partem physicam; moralem verò, quatenus non requirit actu partes, omnes partes physicas. physicè enim non existente generatione, sed præterita, iam perinde ab hominibus dicitur pater, ac si actu illum generaret: sicut Petrus absolute dicitur peccator & homicida, à peccato & homicidio præterito, ac modò non existente physicè: & domus dicitur antiqua à duratione præcedenti, quæ iam non existit. Imò addo, aliquando etiam vocari patrem illum qui non existit, sed mortuus iam est, quo pacto dicimus, *pater Philippi fecit hoc*, quantumuis iam sit defunctus. Dicit etiam solet, *ego sum filius Petri*, *Philippus est filius Antoni*, ergo hæc voces *pater* & *filius* non significant semper existere physicè etiam ea quæ tu partes vocas: quod magis ad modum loquendi pertinet, quàm ad rem ipsam. Sicut etiam ex acceptione communi prouenit, vt aliqua nomina accidentalialia, *album* v.g. *dulce*, &c. non significant nisi subiectum actualiter habens albedinem aut dulcedinem; alia verò etiam significant formam præcedentem, vt in exemplo domus antiquæ suprà posito constat. Et ego etiam dicor hodiè prior Antichristo, per denominationem ab ipso Antichristo nondum existente, sed futuro: & alia multæ tales passim reperiuntur. Est etiam hac de re exemplum in ipsa denominatione similis: sæpissimè enim dicimus, *Petrus est similis suo parenti, fratri*, &c. neque vmquam curamus, an alter, cui eum comparamus, viuatur vel non; ergo cum hoc dicimus, solum contendimus, Petrum habere talem faciem, qualem habuit vel habet parens. Constat ergo, ex eo quòd transactà generatione Petrus dicatur parens Antonij, non inferri, generationem non esse partem extrinsecam patris, minus quàm terminus in tuâ sententiâ sit pars similitudinis; licet eo ablato, adhuc fundamentum dicatur simile.

Hoc argumentum videtur esse pro P. Suarez, in solo fundamento relationem constituyente, quandoquidem solo hoc manente dicitur manere Relatio. Sed neque fauet P. Suarez: quia (vt iam ostendi paulò antè) hæc non sunt denominationes rigorosæ de præsentis. Secundò, quia Suarez tam necessariò petit connotata, sicut nos partes: vnde siue terminus sit pars, siue connotatum, æqualiter repugnat sine illo manere denominationem.

Sed vrgent adhuc hi recentiores: Generatio ipsa pertinet ad Prædicamentum Actionis; ergo non potest esse pars Prædicamenti Relationis, quia nihil potest ad duo Prædicamenta pertinere. Hoc argumentum si quid probat, probat sanè, neque vt vnionem possit generationem pertinere ad Prædicamentum Relationis, quia vnio non minus constituit & pertinet ad totum, quàm quælibet pars. Deinde nego, eandem rem non posse ad duo vel ad quatuor Prædicamenta pertinere, quia distinctio Prædicamentorum non est omnino rigorosa: Situs enim, Vbi, & Habitus, quæ

Ab Aristotele tria Prædicamenta constituuntur, non sunt inter se distincta (vt ostendam suo loco) item Actio & Passio vnicum constituunt Prædicamentum. Tertio respondeo, generationem se solam Prædicamentū Actionis constituere, Prædicamentum verò Relationis constitui à generatione simul cum personis, producta & producente; sicut albedo sola per se sumpta pertinet ad Prædicamentum Qualitatis, ad Prædicamentum verò Relationis pertinet simul cum aliâ albedine, quatenus vt sic constituit simile. quod sufficit pro distinctione Prædicamentorum, vt ex D. Thomâ ostendi num. 19.

Questioni ergo præcipue è num. 42. respondeo Primò, eam esse purè de nomine, & parui momenti, an scilicet generatio dicenda sit pars an vnio partium. Secundo, cum ibi non sit vera intrinseca compositio, sed extrinseca, non posse esse in re vnionem, sed summum improprium. quo sensu si volueris generationem dicere vnionem, non tecum contendam. Ego melius illam dicere fundamentum proximum, seu formam illius denominationis: sicut enim homo dicitur albus ab albedine, ita etiam pater à generatione præcedenti, & à permanentiâ ipsius filij, qui etiam est forma inadæquata eius Relationis.

49 Rogabis Secundo, an pater habens duos filios, habeat duas paternitates. Respondeo, habere duas inadæquate, non verò adæquate: quia cum in paternitate includatur ipse pater, qui non multiplicatur multiplicatis filiis, inde fit, totam paternitatem non multiplicari. imò, licet multiplicaretur tota, non idèò dicendus esset multiplex pater, quia pater dicit in recto ipsum producentem, in obliquo verò ipsam paternitatem; sicut albus dicit in recto subiectum, in obliquo albedinem. Et sicut licet multiplicentur albedines, si non multiplicatur subiectum, non sunt plura alba; ita, licet multiplicentur paternitates, si non multiplicatur subiectum, non sunt plures patres. Quod clariùs cernitur in sententiâ Thomistarum, distinguendum adæquate paternitatem à fundamento, non tamen idèò multiplicantium patres pro multiplicatione paternitatum. Vnde colliges, si duo homines simul per miraculum generarent vnum alium, dicendos duos patres, quia multiplicatur rectum patris, licet non obliquum (sicut pater & mater dicuntur duo parentes) hominem verò ex illis natum, tantum futurum vnum filium, quia non multiplicabatur rectum filij, sed solum obliquum: idcoque è contrariò duo homines nati ab eodem parente sunt duo filij, quia multiplicatur rectum filij, licet non obliquum; quod sufficit ad multiplicationem concreti, iuxta dicta Disputatione 1. Summularum à num. 61.

SECTIO X.

An Relatio petat terminum existentem.

50 GREGORIUS, quem refert P. Suarez, & Hurtadus à §. 63. dicit, non requiri. Eum fusè refutat Hurtadus à §. 63. Ego in hoc puncto de re nullam arbitror posse esse questionem. Si enim in nostrâ sententiâ similitudo v. g. est vtraque albedo, certum est in re ipsâ non dari similitudinem, quando non datur vtraque albedo,

ea scilicet quæ est fundamentum, & ea quæ est terminus. Idem dico in Relatione patris mortuo filio. Quòd si contrarium voluit Gregorius, improbabilius locutus est. Verum quoad modum loquendi suprà ostendi, frequenissimè dici, *ipse est filius talis vel talis*, etiam si parens mortuus sit: & idem est de similitudine. quid enim frequentius apud homines, quàm dicere, *hic est propriusima sui parentis imago*, etiam si iam parens mortuus sit? Vnde quoad hoc non acquiesco nonnulli contrarium opinanti. Sed obicit hîc: Ergo pupilli habent patres. Facile respondeo, cum hac difficultas tantum sit de modo loquendi, non esse bonam consequentiam ab vno ad aliud: vnus enim est receptus, alter verò non, quod ex ipso exemplo ostendo. licet enim pupillis non dicatur habere parentem, dicitur tamen de præsentibus, *est filius talis vel talis*, vbi manifestè omnes contrariæ rationes infringuntur.

Secundò dico, minus consequenter ab his impugnari Gregorij sententiam: videntur enim argumentis vniuersalibus, probantibus etiam, neque à re præteritâ posse eam Relationem prædicamentalem provenire. aiunt enim, si ad relationem non requiratur terminus actu existens, ergo Christus Dominus erit parens aliorum hominum, & B. Maria Virgo mater naturalis omnium hominum, quod hæreticum esset. Verum hîc debuissent aduertere, B. Mariam Virginem non idèò non dici matrem naturalem nostram, quia nos, qui sumus termini, non existamus actu, vt hi argumentantur: si enim ea solum esset ratio, omnes homines actu existentes essent inuicem patres & filij, & matres & filie. Præterea etiam aduertendum erat, B. Mariam Virginem idèò actu dici matrem Christi, non quia actu sit generatio, sed quia præterit. vnde euidenter concluditur, illam denominationem patris vel matris sumi ex aliquâ re actu nō existente, sed præteritâ. vnde sicut ad denominandum aliquem patrem, sufficit quòd genuerit, etiam si actu non sit generatio; posset etiam sufficere quòd habuisset filium, etiam si actu ille filius non viueret. Neque, quia ego iam dicar filius hominis non existentis, sequitur (vt contendunt aduersarij) me dicendum filium omnium hominum. Sicut etiam si denominet viuente parente filius à generatione non existente, non sequitur, me propterea ab omnibus generationibus possibilibus omnium hominum tunc existentium denominandum filium. Non ergo debet ea sententia horum argumento confirmari. Quod verò addunt, Relationem esse ad aliud, vnde inferunt, non posse esse ad terminum non existentem, bene à Suarez reiectum priùs erat; quia absolute dicitur potentia habere Relationem transcendentalem ad effectus possibiles actu non existentes: nec magis necessario Relatio prædicamentalis debet esse ad aliud actu, quàm transcendentis.

Propter hoc puto dicendum, istas Relationes prædicamentales, quæ (vt dixi) ad modum loquendi pertinent, non desumi à terminis purè possibilibus; quia non dicor iam similis homini qui numquam fuit, etiam si potuerit existere, mihi quæ esse similis; sicut nec dicor filius omnium eorum à quibus potui generari. Et in hoc acquiesco PP. Suarez & Hurtado. Imò addo, nec ex termino futuro has denominationes in vniversum